

אדון זאב

המפגש עם מיכאל דרוקס

"דף האחוריים של חנוך לוין" מה־20 בפברואר 1966 היה קולאז' בגודל עמוד שכלל גרבי נשים, רגליים סקסיות, ילד וייטנאמי, ושאר עניינים שהעסיקו אמנים במערב בשנות הששים. בכתב יד גדול של מיכאל דרוקס, נרשם שירו הזועם של חנוך לוין:

כִּי הִרְעַב יְהוָה הַלֵּא הֵם רִקְמַת חֵן
עַל גְּרָבֵי־מְשִׁי שֶׁל עוֹלָם מְזִדִּין
וְכִשְׁנוֹפְלֵת הַשֶּׁמֶשׁ בֵּין הָעֲרָבִים
נִדְלַק הַנְּאוֹן בְּחִנְיֹת הַגְּרָבִים.

לזעם השמאלי הזה לא היה המשך בסאטירה הלוינית, ולדעתי הוא קיבל ביטוי מובהק במחזות המיתוס, שבהם צייר את העולם בכל כיעורו. ואולם, שנתיים אחרי

המרובע הזה, יצרו דרוקס ולוין ביחד סדרה של עבודות: דרוקס צייר ולוין כתב. לוין לא הכיר עבודות של ציירים מקרוב, כלומר מתוך הסדנה או הסביבה שלהם. גם עברו כחובב אמנות פלסטית היה דל.

בשביל מיכאל דרוקס, נער מרמת החייל השולית וצייר על סף הצלחתו הגדולה בשדה האמנות הישראלית, חנוך לוין היה חלק מהחבורה "הפוליטית של הקומוניסטים האינטלקטואלים", בחור משכיל, איש ספר, "ממש כמו" בתזוגו של דרוקס, יהודית רייטה, לימים יהודית דרוקס, שלמדה עם לוין בבית הספר התיכון וגם התרועעה איתו בסביבה של בנק". דרוקס ויתר על עולמו הקודם, מהשכונה, והמיר אותה בעולמה של בת זוגו. חלק מהעולם הזה היה חנוך לוין.

המפגש לא הוביל רק לעשיית אמנות. אצל בני הזוג דרוקס התכנסו החברים והעלו רעיונות כיצד להרוויח כסף. הם קראו לפגישות הללו "ישיבות צעצוע", משום שבדרך כלל נסבו סביב המאמצים להמציא צעצועים חדשים שיכבשו את השוק. באותה תקופה – אחרי מלחמת 1967 – הופיע האקדח המצפצף של ימי העצמאות, והמוני בית ישראל קנו אותו. גם החבורה הזאת – אלכס כגן, בני הזוג דרוקס, לוין וטרץ' – ניסו להעלות רעיונות דומים. אלא שהפגישות נשאו בעיקרן אופי קומי, והרעיונות היו בהתאם. המעשי מכל היה רעיונו של לוין ליצור צעצועים מגעילים. למשל, "הנזלת": חתיכת פלסטיק בצורת נזלת שתודבק מתחת לאף, או "פרונקל", גם הוא עשוי פלסטיק ונועד להדבקה על המצח. לשני צעצועים אלה הכין דרוקס מודלים ודוגמאות, שכנראה לא יצאו אל הפועל.

בשלב כלשהו החלו הזוג דרוקס, לוין, כגן ואחרים למכור בלונים. את הבלונים "גילה" דרוקס כאשר חיפש חומרים לקולאז'ים שלו בחנויות של רחוב נחלת בנימין. בחנות סיטונאית אחת הוא מצא בלונים זולים מאוד, קנה כמויות גדולות מהם, וחנוך, ביחד עם יהודית ואלכס, ניפחו את הבלונים בפיהם והיו יוצאים לגני משחקים, שם נהגו להציע את הבלונים לילדים שעל המגלשות והנדנדות, ולבקש מהוריהם כסף בעדם. יותר מעד אחד סיפר כמה גרוע היה לוין כסוחר. הוא נהג לתת בחינם את הבלונים לילדים שפרצו בבכי משום שלא השיגו את הכסף הדרוש מהוריהם. סביר להניח גם שהבלונים הללו הם שהעניקו ללוין את הדימוי המרכזי ל"סוחר גומי".

מכל מקום, דרוקס היה עד מהרה לאחד האמנים הבולטים של הדור הצעיר. קבוצת "עשר פלוס" – שהיתה אז כבר קבוצה מבוססת, הזמינה אותו להשתתף בתערוכת אמן-משורר, והוא החליט להביא עימו את לוין. לוין היה עדיין "חדש לגמרי" בזירה, ומבחינתו של דרוקס היה זה צעד של אמון, או מוטב – המשך לעבודה המשותפת ב"דף האחוריים", שם אייר פעמים אחדות את הסאטירה.

בתערוכה הוצגו בסופו של דבר שמונה הדפסים שחלקם מודפסים בגיליון זה, ואחרים לא ניתנים לשחזור מוקטן בלי לפגוע באופן ממשי בעבודה. הקריירה המשותפת של חנוך לוין ומיכאל דרוקס היתה קצרה. לוין החל לעבוד בתיאטרון הממוסד, ודרוקס מוסיף היום בגילוי לב: לוין לא ניחן רק בכישרון רב, אלא גם ב"טונות של כריזמה". כבר מן ההתחלה אנשים הסתופפו בחברתו ונענו לאתגר העבודה עימו. דרוקס מודה כי לאנשים אגוצנטריים כמוהו היה קשה להישאר לצדו של לוין, שהפך לבכיר ולמנהיג של כל דינמיקה אמנותית בסביבתו.

י.ל.

סבא מינקת

המח נהרס ונשטף אל הכליות,
עגולי הזכרון מצמצמים את הקפם.
על איים קטנים של הרצון לחיות
זמרת רכה מבשילה שפם.

שב על ברפי סבא מינקת
זמן יפה להתחרט בשקט.

על שפת האפסים השחורים

מחשבה חצי נכונה
מצרפת מעשים מאחרים
לרגעי שלונה אחרונה
על שפת האפסים השחורים.

כח רשע עצום
רוקד בתנועות צמצום.

[אלזי יונתן טיילור-מור]

אַלְזִי יוֹנָתָן טֵיילֹר-מוֹר
לְבִשָׁה שְׂמֵלָה פְּרַחֲוֹנִית.
רְאֵה אוֹתָהּ תִּיאוֹדוֹר דּוּגְלָאס פִּים
מִבְּעַד חֵלוֹן הַמְּכוֹנִית.

אַלְזִי אֶפְתָּה חֲזַרְזִיר בְּתַנּוֹר
וְדוּגְלָאס מְלֵא אֶת כּוֹסוֹ.
וּכְשֶׁבֶא הַשְּׁלִיחַ עִם זֶר הַפְּרָחִים
מְצָאָם חֲבוּקִים זֶה עִם זֶה.

זֶה עִם זֶה הֵם הָיוּ חֲבוּקִים.
תִּיאוֹדוֹר דּוּגְלָאס פִּים
וְאַלְזִי יוֹנָתָן טֵיילֹר-מוֹר
שְׂאֶפְתָּה חֲזַרְזִיר בְּתַנּוֹר.

שמעון ולוי אחים

הִנֵּה הַפְּחַד מְטִיל עִם הַכָּאב
מִנְפָּנָף בִּירוֹ לְצַעֲקָה יִגְעָה,
עַת לְהִתְחַבֵּק עִם הָאֲדוֹן זָאב
וּלְשִׁישׁ בְּחִיק רַחֵל תּוֹלְעָה

דָּם, צְפָרְדֵּעַ, כַּנִּים
שְׁמַעוֹן וְלֵוִי אַחִים.

הזמרת אודרי מספריים

אז תִּשִׁיר הַזְמֶרֶת אוֹדְרֵי מִסְפְּרִים
וְאֲזִנִּי הַקֶּהֶל שׁוֹתְתוֹת דָּם
הַסִּדְרָן מִלְּשָׁה וְהַסִּדְרָן אֶפְרִים
לֹא יִפְתְּחוּ אֶת הַדְּלָתוֹת לְעוֹלָם

גַּם הַקַּפְאֵי נֹאסֵף אֶל הַקֶּפֶה
מִרְעִיד אֶצְבְּעוֹתָיו מֵעֲנַג וְחֶרְפָּה.

נסיעה טובה

מְתִי כָּבֵד תִּהְיֶה מוֹדָה וְעוֹזֵב
וְתִגְשִׁים אֶת הַיּוֹתֵד בְּכָלֵב וְצִפְרָדַע.
וְתִלְךְ אַחַר נְטִיַת לֶבֶךְ לְהַחֲרֵב
כְּמוֹ שְׂמִתְנַהֲלֵת אִשָּׁה אַחַר שְׂדֵיָהּ.

וּמַעֲפָרוֹת חֲלִשְׁתָּהּ יִקְרָא גְמֵד:
נְסִיעָה טוֹבָה, אֲדוֹן נִכְבָּד.

הזמרת אודי מספרים

אז תשיד הזמרת אודי מספרים
ואזני הקהל שותתות דם.
הסדרן משה והסדרן אפרים
לא יפתחו את הדלתות לעולם.
גם הקפאי נאסר אל הקפה.
מנעיד אצבעותיו מעג וחד פה.

על ברכי הכאב

המלח והדם צועקים מנוחה,
כי לילה עכשו והכל ישנים,
אך כחות הנפש הפוסעים על כחך
עושים את חרפתך תלתלים קטנים.

כבר די לשאף, עת ליבב
בנמומי קסם על ברכי הכאב.

[שובו אלי עולמות מאז]

שובו אלי עולמות מאז
כי חלומות קשים בזזו את מחי
שהוא כה יקר לקיומי המרגז
והנותן דמות לצעקה ולבכי.

שובו אלי עולמות מאז
הריני שוקע והזמן זו.